

A 2016. április 24-i szerbiai választások

2016. április 24-én Szerbiában előrehozott köztársasági és a négy éves mandátum lejártát követően rendes tartományi és helyi önkormányzati választásokat tartottak. Aleksandar Vučić kormányfő az előrehozott köztársasági szintű választások kezdeményezésére irányuló szándékát 2016. január 17-én a jobbközép Szerb Haladó Párt (SZHP) főbizottsági ülésén jelentette be, melyet a testület teljes mértékben támogatott. Kormányának a parlament feloszlására és az előrehozott választások kiírására vonatkozó március 3-i indítványát az államfő elfogadta és március 4-én, a parlament feloszlásának kezdeményezése mellett, 2016. április 24-re előrehozott választásokat írt ki.

Köztársasági szintű választások

A szerbiai többpártrendszer 1990-es bevezetése óta az idei volt a tizenegyedik köztársasági parlamenti és a hetedik előrehozott köztársasági választás. Jelenleg 6 739 441 választópolgár rendelkezett szavazati joggal, melyből 3 778 923 vett részt a szavazáson. A választási részvétel aránya 56,071%-os volt, magasabb, mint a 2014-es 53,09%.²

Szerbiában köztársasági képviselők megválasztása egyfordulós voksoláson zajlik. Az egész ország területét egy választókerületnek tekintik. Minden párt (szövetség) egyetlen zárt listát indíthat, amelyen minden harmadik jelöltnek nőnek kell lennie. A mandátumok elosztásánál a D'Hondt-formulát használják, a bejutáshoz pedig az 5%-os küszöböt kell elérni. A listaállításhoz tízezer érvényes aláírás gyűjtése szükséges. A kisebbségek esetében az úgynevezett természetes küszöböt alkalmazzák (ennek értelmében egy kisebbségi mandátum megszerzéséhez a mandátumot eredményező szavazatok összegét kell elosztani a kiosztható mandátumok számával).

2016. április 24-én a 250 parlamenti helyért húsz lista (párt vagy párt szövetség) 3 270 jelöltje versenyzett, az eredmények pedig az előzetes közvélemény-kutatásoknak megfelelően alakultak. Húsz formációból tizenkettő jutott be a parlamentbe, így a társadalom törésvonalait a korábbinál pontosabban, szélesebben reprezentáló

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

NPKI | NEMZETPOLITIKAI
KUTATÓINTÉZET

Népképviselőház alakulhat majd (2014-ben tizenkilenc induló, hét bejutó). A 2014-es választások tükrében, annak ellenére, hogy továbbra is a dobogó első két helyét 131 mandátummal (48,25%) a Szerb Haladó Párt által indított lista és 29 mandátummal (10,95%) a Szerb Szocialista Párt által indított lista foglalta el, mindketten jelentős visszaeséssel zárták a választásokat (az SZHP lista 28, az SZSZP lista pedig 15 mandátumot veszített). A 2008-2012 közötti parlamenti ciklust követően 22 mandátummal (8,1%) visszakerült a képviselőházba a Szerb Radikális Párt (SZRP), melynek vezérével 2014-ben rossz egészségügyi állapotára való tekintettel helyezte ideiglenesen szabadlábra a hágai Nemzetközi Törvényszék, amely 2016. március 16-án kelt ítéletében az ellene korábban felhozott vádpontok mindegyike alól felmentette az SZRP elnökét. Ivica Dačić miniszterelnök (2012-2014) egykori gazdasági minisztere Saša Radulović – aki gazdasági reformelképzelései támogatásának hiánya miatt négy hónap után lemondott e tisztségéről – a 2014-es előrehozott választásokon a Saša Radulović - Elég volt nevet viselő saját pártlistát indította, sikertelenül. A formáció a 2016. április 24-i választások alkalmával 16 mandátumra tett szert (6,02%). Az egészen a 2012-es választásokig országos, tartományi és helyi önkormányzati szinten is meghatározó balközép Demokrata Párt (DP) támogatottsága a párton belüli látványos feszültségek (többszöri pártszakadás) és a korrupciós botrányok miatt 6,02%-ra csökkent, így ők is 16 mandátumot nyertek. A Dveri és a Szerbiai Demokrata Párt (SZDP) a 2014-es választásokon külön indultak, de mivel egyikük sem jutott be a parlamentbe, most a közös indulás mellett döntve szereztek 13 mandátumot (5,04%). A koalíció a választásokat követően néhány szavazattal a küszöb alatt maradt, de a Köztársasági Választási Bizottság (RIK) április 27-i döntése értelmében szabálytalanságok miatt május 4-én, 15 szavazóhelyen megismételték a szavazást, melynek következtében a párt elérte a bejutáshoz szükséges küszöböt. Új visszatérő a parlamentbe a Szociáldemokrata Párt (Boros Tadić korábbi Új Demokrata Pártja) és a Vajdasági Szociáldemokrata Ligával közös listán induló Liberális Demokrata Párt, mely lista szintén 13 mandátumot kapott (5,02%).

A választásokon négy kisebbségi lista is mandátumot szerzett. A legnagyobb vajdasági magyar párt a Vajdasági Magyar Szövetség négy (1,52%), a Szandzsáki Bosnyákok Demokratikus Közössége és a Szandzsáki Demokratikus Akciópárt két-két (0,86, illetve

0,80%), a Zöld Párt egy (0,63%) és a Demokratikus Cselekvés Pártja szintén egy (0,43%) mandátumot nyert.

Az eddig elhangzott nyilatkozatok alapján, köztársasági szinten a Vajdasági Magyar Szövetség tűnik biztos koalíciós partnernek. Annak ismeretében azonban, hogy az unióhoz való csatlakozás során a szerb alkotmányt módosítani kell – ami kétharmados többséget igényel – az SZHP vélhetően más koalíciós partnereket is meghív a kormányba. A korábbi tapasztalatok szerint nem kizárt a Szerb Szocialista Párttal való ismételt megegyezés, de elképzelhető egy szélesebb koalíció is a szilárdabb konszenzus megteremtése és a szélsőjobb ellensúlyozása érdekében. Új jelenség a parlamentben, hogy a jövőben az SZHP-nek jobb oldalon is lesz ellenzéke a két nacionalista, unióellenes és oroszbarát tömörülés formájában (SZRP és SZDSZ-Dveri összesen 35 mandátum), amiből arra lehet következtetni, hogy megakadályozni ugyan nem fogják tudni Szerbia további modernizálásának, gazdasági stabilizálásának és uniós csatlakozásának folyamatát, de mindent megtesznek annak látványos kritizálása és lassítása érdekében.

A szerbiai magyar nemzeti közösség hat magyar pártja és egy politikai ambíciókkal is rendelkező civil szervezete közül a köztársasági szintű választásokon magyar listával, mint ahogyan a korábbi választások alkalmával is, csak a VMSZ vett részt. A 2015. augusztus 20-án Palicson megalakult Magyar Mozgalom a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségével (mely 2012-ben a Mindannyian Együtt vegyes kisebbségi listán, a 2014-es választásokon pedig a korábbi köztársasági elnök Boris Tadić Új Demokrata Pártja által vezetett listán indult) 2016. március 11-én megkötött együttműködési megállapodás értelmében a választások minden szintjén együtt tervezett indulni. A Horvátok Demokratikus Közössége által is támogatott Magyar mozgalom – hogy változtassunk! – VMDK elnevezésű köztársasági listát a RIK okirat-hamisítás gyanúja (1 611 érvénytelen aláírás) miatt azonban elutasította.

A Magyar Polgári Szövetség mely 2012-ben a Mindannyian Együtt elnevezésű vegyes nemzetiségű kisebbségi listán (VMDK, HDK, BDK), 2014-ben pedig a Nemzeti Közösségek Listáján (MRM, HDK, BDK, MEP) méretette meg magát, a korábbi választásoktól eltérően nem indult országos szinten. A Magyar Remény Mozgalom, amely 2014-ben a Nemzeti Közösségek Listáján indult, 2014. szeptember 25-én előre meghatározatlan ideig felfüggesztette tevékenységét.

Tartományi szintű választások

A 2016. április 24-i választásokon 1 729 201 választópolgár rendelkezett szavazati joggal és szavazhatott a tizenöt lista egyikére. A választási részvétel 56,12%-os volt. A tartományi képviselőház 120 tagját listás rendszerben választják. A bejutási küszöb a köztársaságihoz hasonlóan 5%, a kisebbségi pártok pedig természetes küszöb alapján részesülnek a mandátumokból. Listaállításhoz hatezer érvényes aláírás gyűjtése szükséges (a kisebbségi lista állításához háromezer).

Mivel köztársasági és tartományi szinten a 2012. május 6-i választásokat követően eltérő összetételű kormány alakult az elmúlt négy évben folyamatos feszültség jellemezte a két szint (és a tartományi kormány belső állapotát, részben, mert a VMSZ 2014-óta köztársasági szinten az SZHP-vel kormányzott) viszonyát. A választások eredményeképpen a korábbi ellentétek feloldódnak, mivel az SZHP 63 mandátum (44,48%) birtokában átveszi a hatalmat, ezáltal a DP 10 mandátummal (7,24%) tizenhat év után a tartományban is elveszti korábbi befolyását. A tartományi parlamentbe bejutott még az SZSZP 12 (8,86%), a SZRP 10 (7,66%), a VSZL 9 (6,43%), a Vajdasági Magyar Szövetség 6 (4,48%), a Saša Radulović - Elég volt 7 (5,54%), a Magyar mozgalom az autonómiáért – Dr. Korhecz Tamás – VMDK – Csonka Áron 2 (1,71%) és a Zöld Párt 1 mandátummal (1,14%).

A tartományi választásokon a magyar pártok közül a Vajdasági Magyar Szövetség a köztársaságihoz hasonlóan a „Vajdasági Magyar Szövetség – Pásztor István” elnevezésű választási listát indította, amelyen a VMDP és a MEP jelöltjei is szerepeltek. A pártok között megkötött koalíciós szerződés értelmében VMSZ választási programjába beépítésre kerültek a VMDP és a MEP által megfogalmazott elképzelések (A Vajdasági Magyar Szövetség, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt és a Magyar Egység Párt választási Programja 2016-2020). A közös program felöleli a gazdaságfejlesztés, a fenntartható mezőgazdaság és környezetvédelem, az alkotmánymódosítás, vajdaság tartomány, a nemzeti kisebbségi jogok, perszonális autonómia, az egészségvédelem, a történelmi megbékélés, a személy és vagyonbiztonság, valamint a migránsválság kérdéseit. Hat mandátummal (46 362 szavazat) (Pásztor István, Patyi Lajos, Pelt Ilona, Kormányos László, dr. Bagi Bojan, Erdély Lenke) a párt várhatóan tagja lesz a tartományi kormánykoalíciónak.

A Magyar mozgalom az autonómiáért – Dr. Korhecz Tamás – VMDK – Csonka Áron elnevezésű lista a HDK támogatása mellett két mandátummal (Korhecz Tamás, Csonka Áron), 16 297 szavazattal lett a tartományi képviselőház tagja. A jobbára a 2010-2014 közötti Magyar Nemzeti Tanács tagjaiból és volt VMSZ-es képviselőkből álló formáció választási programjában az elvándorlás megszüntetése, a nemzetileg felelős plurális tájékoztatás, a tudásalapú társadalom, az autonómia, a szociális kérdések, a civil társadalom és az EU csatlakozás szerepel. A Magyar Polgári Szövetség nem indult a választások ezen szintjén.

Helyi önkormányzati szintű választások

A kisebbségi listákra a helyi önkormányzatokban is a természetes küszöb vonatkozik, míg a rendes listák az 5% elérése esetében kapnak mandátumot. Az előzetes felméréseknek és várakozásoknak megfelelően a Szerb Haladó Párt nem csupán tartományi parlamenti, de a helyi önkormányzatok szintjén is átvette a hatalmat a hagyományosan a DP bázisának számító Vajdaságban.

A 2016. április 24-i önkormányzati választásokon a Vajdasági Magyar Szövetség a vajdasági magyar nemzeti közösség számára minden fontos és meghatározó helyi önkormányzatban indult (összesen 24, 14 Bácska, 10 Bánát) és szerzett 111 mandátumot. Az önkormányzati választási listák elnevezése, négy önkormányzat kivételével (Topolya, Temerin, Óbecse, Törökbecse) a Vajdasági Magyar Szövetség – Pásztor István volt. Temerinben és Topolyán a lista a Vajdasági Magyar Szövetség – Vajdasági Magyar Demokrata Párt – Pásztor István nevet kapta. Óbecsén és Törökbecsén pedig a hárompárti lista a Vajdasági Magyar Szövetség – Vajdasági Magyar Demokrata Párt – Magyar Egység Párt – Pásztor István névvel indult. Ebben a négy önkormányzatban a jelöltlisták is teljes mértékben közösek voltak.

A VMDK-MM hét bácskai magyarok által lakott községben állított listát és szerzett 31 mandátumot.

A magyarság által nagyobb számban lakott települések önkormányzati eredményei, a haladóknak a vártnál jobb szereplését leszámítva, a magyarság szempontjából nem okoztak különösebb meglepetést. Szabadkán a 67 képviselői helyből a VMSZ 11 mandátumot (2012-ben 16), a Maglai Jenő - Mozgalom a polgári Szabadkáért vegyes nemzetiségű lista (VMDK-MM-HDK) 11 mandátumot szerzett. Topolyán a 41 képviselői

helyből a VMSZ-VMDP 16 (2012-ben VMSZ 16, VMDP 0) a VMDK-MM 3 mandátumot nyert. Magyarokán a 29 képviselői helyből a VMSZ 12 (2012-ben 11) az MM 5 helyet szerzett. Zentán a 29 képviselői helyből a VMSZ 11 (2012-ben 12) az MM-VMDK 5, az MPSZ 3 pedig mandátummal zárta a választásokat. Mindhárom településnek a 2012-2016 közötti időszak mintájára VMSZ-es polgármestere lesz. Adán a 29 képviselői helyből a VMSZ 4 (2012-ben 6) a VMDK-MM közös listája 2 mandátumot szerzett. Zomborban a 61 képviselői helyből a VMSZ 3 (2012-ben 3), a VMDK (egyedül) 1 mandátumot nyert. Óbecsén a 36 képviselői helyből a VMSZ-VMDP-MEP 7 (2012-ben 8) az MM-VMDK 4 mandátumot kapott.

A Vajdasági Magyar Szövetség az említett településeken kívül (az MM-VMDK itt nem indult) Csókán 9, Kishegyesen 8, Törökkanizsán 7, Temerinben (VMSZ-VMDP közös lista) 5, Kúlán, Nagyikindán, Nagybecskerekén, Begaszentgyörgyön és Magyarcsernyén 2, Apatinban, Bácsón, Törökbecsén (VMSZ-VMDP közös lista), Újvidéken, Szenttamáson, Antalfalván, Pancsován és Zichyfalván 1 mandátumot szerzett.

Az önkormányzati választásokon a Vajdasági Magyar Szövetségnek sikerült megőrizni korábbi pozícióit, annak ellenére, hogy az SZHP jelentős megerősödése és az MM-VMDK-HDK közös (vegyes nemzetiségi) lista megjelenése árnyaltabbá tette a korábbi erőviszonyokat. A köztársasági és tartományi szintekhez hasonlóan a helyi önkormányzatok vonatkozásában számos településen SZHP-VMSZ közös kormányzás prognosztizálható.

Összegzés

A 2016. április 24-i választások mindhárom szintjének a Szerb Haladó Párt az abszolút győztese (Koszovóban is ezt a párt volt a legnépszerűbb). Az elmúlt néhány évben folytatott populista-reálpolitikájának köszönhetően a párt népszerűbb lett, mint 2008-2012 közötti fénykorában a Demokrata Párt. A 2016-2020-as ciklusban az SZHP megfelelő felhatalmazással rendelkezik majd ahhoz, hogy lerakja egy modern Szerbia alapjait. Ehhez a társadalom minden szintjére kiterjedő reformok véghezvitelére, gazdasági szerkezetváltásra, az uniós elvárások szerinti Nemzeti Gazdasági Reformprogram és a regionális együttműködés, valamint a jószomszédi kapcsolatok folytatására és a csatlakozási tárgyalások felgyorsítására lesz szükség.

A 2012-2014-es időszakban a VMSZ konstruktív ellenzéki, majd a 2014-2016-os kormányzati szerepvállalása nagymértékben hozzájárult a magyar-szerb kapcsolatok fejlődéséhez. A párt hathatós közreműködésének köszönhetően elindult a történelmi megbékélési folyamat, a szerb kormány 2016. március 3-án elfogadta a 23. Igazságügy és alapvető jogok tárgyalási fejezethez kapcsolódó Kisebbségi Akciótervet és a részarányos foglalkoztatás tekintetében is előrelépés történt. A VMSZ a választási eredmények tükrében a jövőben is fontos része lesz az elmúlt években kialakult magyar-szerb stratégiai partneri együttműködésnek. Az elkövetkező időszak a magyarság számára komoly lehetőségeket tartogat, amelyet a vajdasági magyarság legtámogatottabb magyar pártjának ki kell használnia. Lehetőség nyílik majd a még rendezetlen kérdések megoldására, a szükséges törvények (nyelvhasználati, nemzeti tanácsokról szóló, részarányos foglalkoztatás, szerb nyelv oktatásának reformja) megalkotására és a kisebbségi gyakorlati jogérvényesítés biztosításának fejlesztésére.

A 2016. április 24-i szerbiai választás a vajdasági magyar nemzeti közösség további megosztását hozta, amely legfőképpen a tömbmagyarság területén érzékelhető. Ennek ellenére azonban a magyar érdekvérvényesítés továbbra is biztosított a képviseleti rendszer minden szintjén.